

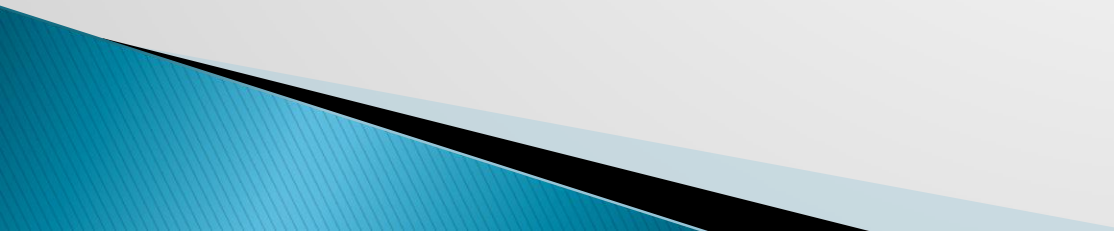
KONSTITŪCIJAS

IVETA ROGA

Konstitūcija (no latīņu vārda) *constitutio* – *lēmums, noteikums*.

Konstitūcija ir pamatlikums, kas reglamentē valdīšanu, sadala funkcijas starp valsts varas institūcijām un nosaka un regulē valsts iekšējās dzīves pamatprincipus :

1. VALDĪŠANAS REGULĒŠANA

- ▶ Parlamenta, valdības, tiesas izveidošana
 - ▶ Parlamenta pilnvaras
 - ▶ Valdības pilnvaras
 - ▶ Tiesas pilnvaras
 - ▶ Parlamenta, valdības un tiesas darbības regulēšana un funkciju nošķiršana
- 

2. PILSONA TIESĪBAS UN PIENĀKUMI

- ▶ Cilvēka tiesības un pienākumi
- ▶ Pilsoņa tiesības un brīvības
- ▶ Valsts un pilsoņa savstarpējās attiecības

3. KONSTITŪCIJAS GROZĪŠANA

- ▶ Konstitūcijas grozīšanas ierosināšana
- ▶ Konstitūcijas grozīšanas kārtība
- ▶ Grozījumu spēkā stāšanās kārtība

KONSTITŪCIJA VAR RASTIES :

1. Ja valstī valdīja stiprs monarhs un viņš vēlējās savu varu nosargāt, dodot tai likumisku pamatu, tad viņš tautai konstitūciju «uzdāvināja» – tā viņa varu neierobežoja, bet bija kā monarha labās gribas akts (cariskā Krievija).

2. Ja monarha pozīcijas bija vājākas un tauta bija parādījusi, ka spēj aizstāvēt savas tiesības, konstitūcija radās kā divpusējs līgums starp monarhu un tautu. Šāda konstitūcija dod tautai plašākas tiesības (Zviedrija, Norvēģija).

3. Tauta pati veido savu konstitūciju, monarha nav un tiek realizēta tautas suverenitātes ideja. Ja tauta no monarha bija atbrīvojusies un konstitūciju pieņēmusi pati (parasti pēc revolūcijām), tad šādā konstitūcijā nostiprināja tautas suverenitātes ideju – visa valsts vara pieder tautai (Francija, Vācija, Latvija).

KONSTITŪCIJU KLASIFIKĀCIJA

- ▶ Rakstītās (vairumā gadījumu) un nerakstītās (Jaunzēlande).
- ▶ Īsajās (Latvija) un garajās. Klasiski – 6000 vārdu.
- ▶ Stingrajās (tiek pasargāta valsts iekārta) un fleksiblajās (dzīvo līdzī laikiem).
- ▶ Unitārajās (Latvija) un federālajās (ASV, Vācija).

- ▶ Modernās (jaunās) – pieņemtas pēc 1945. gada un klasiskās (vecās) – pieņemtas līdz 1945. gadam.
- ▶ Satur vai nesatur preambulu (ievadu).
- ▶ Vienā (95 % gadījumu) vai vairākos dokumentos (Zviedrijā – trīs dokumenti).

KONSTITŪCIJAS PIENĒMŠANAS PAMATVEIDI :

1. Konstitūciju pieņem tautas sapulce.
2. Tauta ievēlē īpašu institūciju (parlamentu), kas ir pilnvarota izstrādāt konstitūciju un tautas vārdā to pieņemt.
3. Konstitūciju sastāda, izsludina un tautai uzdāvina monarhs.

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSME

- ▶ Satversme ir Latvijas Republikas konstitūcija.
- ▶ Satversmi no vārda «satvert, aptvert» darinājis Kronvaldu Atis.
- ▶ Satversmi izstrādāja, pamatojoties uz 1918. gada 18. novembrī pieņemto Tautas padomes politisko platformu.
- ▶ Satversmi pieņēma 1922. gada 15. februārī, bet spēkā tā stājās 1922. gada 7. novembrī.

- ▶ Satversmes darbība tika apturēta pēc valsts apvērsuma 1934. gada 15. maijā.
- ▶ Satversmi pakāpeniski atjaunoja no 1990. gada 4. maija līdz 1993. gada 6. jūlijam.

Satversme ir tāda tautas vai valsts tiesību normu un principu sistēma, kurai piešķirts augstākais spēks un kura nosaka valsts varas institūciju darbības pamatprincipus un cilvēka pamattiesības.

SATVERSMES NODAĻAS

1. Vispārīgie noteikumi
2. Saeima
3. Valsts prezidents
4. Ministru kabinets
5. Likumdošana
6. Tiesa
7. Valsts kontrole
8. Cilvēka pamattiesības